

**Iryna Karlova, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Finance,
Accounting and Audit
National Transport University
Kyiv, Ukraine**

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-650-8-21>

**ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT
OF SETTLEMENT WITH BUYERS AND CUSTOMERS
IN THE CONDITIONS OF DIGITIZATION OF BUSINESS
PROCESSES AT TRANSPORT ENTERPRISES**

**ОБЛКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ І ЗАМОВНИКАМИ
В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКИХ
ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТРАНСПОРТУ**

Глобалізаційні економічні процеси, міжнародні торгові операції та зростаюча конкуренція ставлять нові виклики перед підприємствами транспортної галузі, пов'язані з швидкістю реагування на валютні коливання, зміну законодавчих норм, умов фінансових розрахунків та інноваційного розвитку. Політика управління активами і маркетингова політика підприємств повинні бути спрямовані на розширення обсягу реалізації робіт (послуг) з ретельним слідкуванням за своїми фінансовими взаємовідносинами, оптимізацією загального розміру заборгованості та забезпеченням її своєчасної інкасації, адже несвоєчасні розрахунки з покупцями можуть призвести до втрати репутації і навіть до банкрутства. Звідси, в рамках політики управління активами і маркетингової політики створюють підсистему управління дебіторською заборгованістю, пріоритетними напрямками якої є:

- організація повного та достовірного обліку дебіторської заборгованості та зобов'язань підприємства;
- аналіз балансу підприємства для вирахування показників і порівняння їх з нормативними значеннями, контролю за реальним співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості;
- аналіз структури та динаміки дебіторської заборгованості, реальної вартості дебіторської заборгованості;

- визначення кола потенційних дебіторів та суворе планування лімітів дебіторської заборгованості підприємства на майбутні періоди; постійний моніторинг дебіторської заборгованості і оптимізація її структури;
- визначення можливості застосування кредитної політики щодо окремих замовників та формування її принципів і умов;
- прискорення процесу погашення дебіторської заборгованості за допомогою сучасних форм її рефінансування, в тому числі, реалізація факторингу;
- здійснення ефективного контролю за формуванням та погашенням дебіторської заборгованості підприємства; розрахунок розміру резерву сумнівних боргів.

Виходячи з потреб підсистеми управління дебіторської заборгованості здійснюють коригування облікової політики в частині, що відображає особливості обліку розрахункових операцій зі сторонніми організаціями: критеріїв, що забезпечать достовірне визнання та оцінювання дебіторської заборгованості, критеріїв визнання сумнівної дебіторської заборгованості [1, с. 24]; розширення прийнятого плану рахунків підприємства, додавши аналітичні рахунки в частині розрахунків; формування резерву сумнівних боргів [4, с. 95]; запровадження особливостей відображення інформації в обліку про безнадійну заборгованості [2, с. 78].

Для підвищення ефективності та цінності бухгалтерського обліку для процесів управління варто скористатися сьогодні синергетичним потенціалом соціальних, мобільних, хмарних технологій, технологій аналізу даних, Інтернету речей. Бухгалтерія має долучити в свою практику патч-карти та мейнфрейми, бази даних і сховища даних, персональні комп'ютери та продуктивність, спеціалізоване програмне забезпечення для бухгалтерського обліку та системи планування ресурсів підприємства (ERP), локальні мережі (LAN) та широкосмугові мережі (WAN) – для введення даних, зберігання інформації, вдосконалення механізмів обробки, кінцевих звітів, внутрішніх контролів, аудиторських висновків [3, с. 32]. Тому, сутність процесу цифровізації (діджиталізації) бухгалтерського обліку пропонується означити як:

- трансформацію облікових процесів за допомогою сучасних економічних, організаційно-управлінських, інституційних нововведень;
- ІТ-модернізацію електронно-цифровими пристроями, засобами, системами електронно-комунікаційного обміну для

інтегральної взаємодії віртуального та фізичного, створення кіберфізичного простору в межах системи бухгалтерського обліку.

Кінцевою метою ІТ-модернізації повинно бути не цифровізація обліку (перенесення контрольних-облікових процесів в електронний формат), а створення СМАРТ-обліку, «розумного» обліку господарських операцій з ефективними інструментами контролю та управління суб'єктом господарювання, автоматизацією всіх аспектів і сфер діяльності підприємства. Наслідки цифровізації обліку розрахунків з покупцями за умови синергії концепцій обробки та передачі інформації узагальнено на рисунку 1.

Рис. 1. Сучасні концепції обробки та передачі інформації, які впливають на систему обліку розрахунків з покупцями та замовниками

Застосування ІТ-інновацій для вдосконалення документообігу: збір, угруповання і впорядкування інформаційних потоків; швидкий доступ та видача інформації; скорочення інтервалу між отриманням інформації та її занесенням в базу даних (BigData); зниження ризиків виникнення помилок в обліку та в процесах прийняття рішень, що дозволяє підприємству уникати перекручення інформації в бухгалтерському обліку; інтеграція всіх рівнів обліку для створення єдиної інформаційної бази; автоматичне формування звітів («хмарні технології» обчислення, облікові операції, що базуються на хмарах); забезпечення ефективного оперативного контролю (штучний інтелект, модернізація математичного моделювання сучасними інноваціями) [5, с. 101]. Перелік заходів ІТ-трансформації бухгалтерського обліку розрахунків з покупцями та замовниками наступний:

1) *підготовчий*: формулювання мети; встановлення завдань, ролей, повноважень; оцінка масштабів і обмежень щодо впровадження; ранжування вимог споживачів; підготовка інформаційних систем; підготовка електронно-цифрових пристроїв;

2) *впровадження*: вдосконалення організаційної структури; вдосконалення документообігу; раціоналізація взаємодій; розробка протоколів і стандартів обліку; підвищення прозорості і керованості; оперативне коригування відхилень і окремих елементів; перевірка на можливість реалізації;

3) *використання*: раціоналізація облікових процесів; захист інформації в просторі і часі; ідентифікація та аутентифікація; встановлення права доступу, що необхідні для виконання службових обов'язків; розподіл ролей і відповідальності, щоб одна людина не могла порушити критично важливий для організації процес або створити пролом у захисті навмисно чи ненавмисно; протоколювання й оперативний аудит; узгодження майбутніх трансформацій.

Література:

1. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 №879 зі змінами. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>.

2. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті : Постанова НБУ від 21.01.2004 р. № 22 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>.

3. Гнат'єва Т.М., Яковенко А.О., Златова М.Г. Особливості використання штучного інтелекту для потреб бухгалтерського обліку та

управління підприємством. *Economic Bulletin of the Black Sea Littoral*. 2024. Issue 5. С.3–19

4. Канцедал Н.А. Бухгалтерський облік цифрової епохи: розширення термінологічних кордонів. *Accounting and Finance*. 2019. № 1 (83). С. 29–34
URL: <http://www.afj.org.ua/ua/article/631>.

5. Килимник А.М., Литвинчук І.В. Інтернет-банкінг в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку. URL <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/293.pdf>